

In memoriam Bob van Aartsen (15 mei 1920 – 1 juli 2007)

Theo Zeegers
John T. Smit

Entomologische berichten 68(3): 98-105

Op 1 juli 2007 overleed na een kort ziekbed Bob van Aartsen, een van de markantste entomologen van ons land. Bob's grootste verdienste is het verzamelen van de inlandse entomofauna, met de Diptera als speerpunt. Als zodanig behoort hij tot de belangrijkste verzamelaars van de twintigste eeuw. Internationaal is hij vooral bekend als deskundige van de boorvliegen (Diptera: Tephritidae).

Levensloop

Leendert Izaak Pieter van Aartsen (figuur 1), zoals Bob eigenlijk heette, werd geboren in Vlissingen op 15 mei 1920. Zijn vader was directeur van het expeditiebedrijf Brash en Rothenstein in Rotterdam. Op zeer jonge leeftijd kreeg Bob belangstelling voor de natuur, beginnend met vogels. Al snel dwaalde hij over het toen nog boomrijke Walcheren op jacht naar vlinders. Zijn vader maande Bob evenwel een vak te leren voor de centen. Wanneer hij genoeg verdiende, kon hij de rest van de tijd aan zijn hobby besteden. Bob zei later dat dit een van de beste adviezen was die hij ooit gekregen had. Hij volgde het dan ook op en begon de handelsonderneming Leva. Later werd hij accountmanager bij een bedrijf in Etten Leur, waardoor zijn werkgebied naar het noorden en oosten van het land verplaatste. Na zijn pensioengerechtigde leeftijd werd hij nog accountmanager bij Koninklijke Begeer. Zodoende reisde hij jarenlang door heel Nederland.

In de laatste oorlogsjaren verliet Bob Walcheren, om in de buurt van Amsterdam onder te duiken voor de Arbeitseinsatz. Bob vond dit een briljante zet. Weliswaar zat hij in de hongerwinter in de randstad in plaats van op het platteland, maar hij was toch maar mooi aan de gevolgen van de inundatie van Walcheren ontkomen. Hij liet zijn verloofde Truus ook overkomen naar Amsterdam. Na de oorlog trouwden ze snel en vestigden zich te Zwanenburg en kregen een dochter, Vera. In 1976 verhuisden ze naar 't Harde aan de rand van de Veluwe.

Naast zijn werk en zijn entomologie was Bob een verwoed tennisspeler en later jarenlang bondsgedelegeerde van de Koninklijke Nederlandse Lawn Tennis Bond (KNLTB). Een hobby die bij het vangen van dansvliegen (*Hilara*) vlak boven water nog een entomologische relevantie bleek te hebben.

Entomologische loopbaan

Zoals gezegd begon Bob zijn entomologische belangstelling al in zijn jeugd en richtte hij zich op vlinders. Uit de tijd op Walcheren is bekend dat Bob luzernevelden afstruinde om dagvlinders te verzamelen. Al snel kreeg hij ook belangstelling voor de grotere nachtvlinders ('macro's'). In die tijd had hij reeds een verzameling, die evenwel in de oorlog verloren is gegaan.

Uit de eerste naoorlogse jaren is weinig bekend. Klaarblijkelijk behield Bob zijn belangstelling voor vlinders, zonder daarover met anderen in contact te treden. Dat veranderde toen hij rond 1959 in contact kwam met de Nederlandse Entomologische Vereniging en daarmee via de Krasnapolsky-bijeenkomsten met Barend Lempke. Via dit netwerk kwam Bob in contact met andere Noord-Hollandse lepidopterologen, zoals

Gerard Helmers, Gé Bank en Alex Diakonoff. Al snel verwerft Bob een reputatie als verzamelaar, waarbij opvalt dat hij moeilijk te verzamelen vlinders meer als een uitdaging dan als een probleem ziet. Zo stort hij zich een tijd lang op het verzamelen van de zakjes van zakdragers (Psychidae), wat hem opvallend goed af gaat. Aangespoord door genoemde lepidopterologen was hij inmiddels ook aan de micro's begonnen. Vanaf 1960 begint hij ook te publiceren over zijn vondsten. Maar bovenal zal hij jarenlang op de wintervergadering een overzicht geven van zijn afgelopen jaar.

Rond 1965 komt Bob via de NEV in contact met Willem Kabos en, niet lang daarna, Volkert van der Goot. Door hen gaat de wereld van de vliegen en muggen (Diptera) voor hem open en hij stort zich daar vol overgave in, voor de komende veertig jaar. Al in 1966 piekt het aantal door Bob verzamelde zweefvliegen naar ongeëvenaarde hoogte (figuur 2). Door Willem Kabos heeft Bob zich toegelegd op de boorvliegen (Tephritidae), de enige familie waar hij wereldwijd aan werkte. Hij bracht hiervan een bijzonder omvangrijke collectie bijeen, veelal door materiaal te ruilen met mensen in het buitenland. Een ander aspect met betrekking tot boorvliegen dat hem bijzonder goed af ging was het kweken ervan, iets waar hij nog steeds internationaal om geroemd wordt. Zo zijn de honderden gekweekte exemplaren van de genera *Campiglossa*'s en *Tephritis* de basis geweest voor de revisie van de *Campiglossa* groep van genera (toen nog

1. Bob van Aartsen, ten voete uit, niet lang geleden, ergens in Zeeland. Fotograaf en precieze plaats en tijd zijn onbekend.

1. Characteristic pose of Bob van Aartsen, not long ago, somewhere in the province of Zeeland. Photographer and exact date and place unknown.

Paroxyna genoemd) (Merz 1992a). Deze hoeveelheid materiaal was de enige manier om eindelijk eens duidelijk te krijgen hoe variabel de vleugelpatronen nou eigenlijk zijn en hoe de soorten van elkaar verschillen. Ook de biologische en ecologische informatie met betrekking tot de prachtvliegen (Otitidae), door Bob verzameld en gepubliceerd in de tabel van Kabos en Van Aartsen (1984) is tot nog toe een van de weinige beschikbare bronnen (persoonlijke mededeling Elena Kameneva).

Via Volkert kwam hij in de zweefvliegen (Syrphidae) terecht, en ook andere families als roofvliegen (Asilidae) en wapenvliegen (Stratiomyidae). Met name de samenwerking met Van der Goot was bijzonder intensief. Wie de foto's van Volkert in De Jong & Van Aartsen (2002) bekijkt, ziet overal Bob aan zijn zijde.

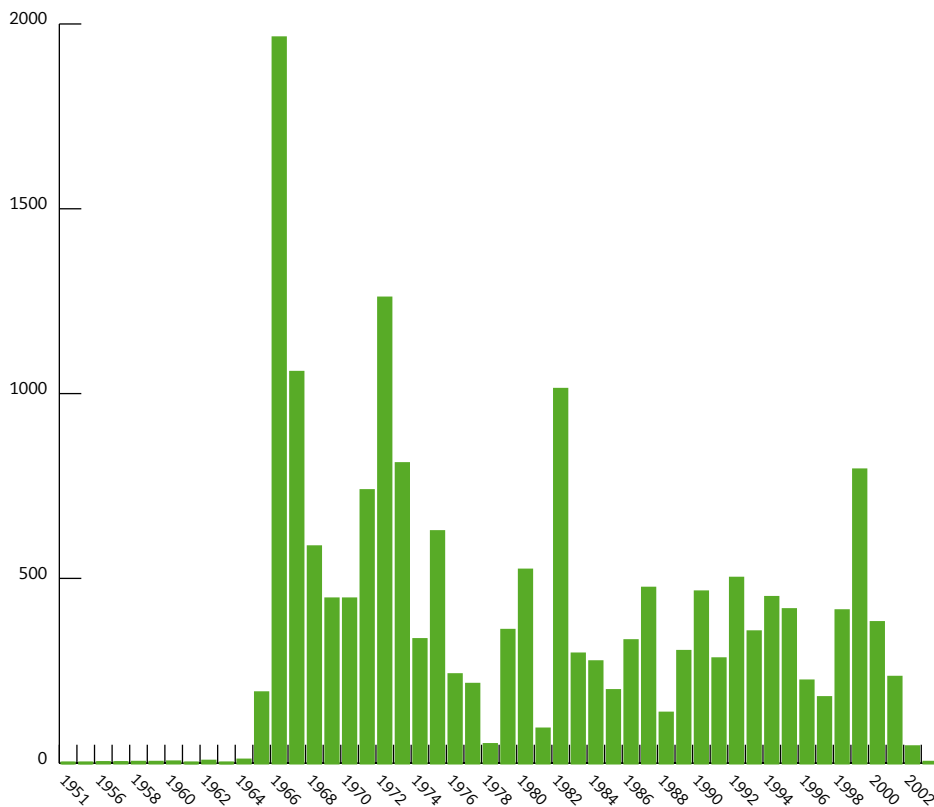
Door zijn vele interesses realiseert Bob zich dat hij onmogelijk alle groepen zelf kan verzamelen en bewerken. Daarom begint hij met een nieuwe werkwijze, die hij zijn verdere leven succesvol zal voortzetten: hij zoekt samenwerking met deskundigen. Bob levert het materiaal en de deskundige bewerkt dit voor hem. Naast Barend Lempke is Gerard Helmers een van de eersten die hij zo aan het werk zet (Pyralidae). Omgekeerd is Gerard Helmers een belangrijke inspiratiebron voor Bob geweest om meer dan alleen Macrolepidoptera te verzamelen.

Met Volkert van der Goot vormde Bob jarenlang (tot aan de dood van Volkert) een succesvol koppel, zij vulden elkaar bijzonder goed aan. Hierin had Bob, als vanouds, de rol van verzamelaar en Volkert meer die van studiekamergeleerde en

publicist. Andere productieve samenwerkingen waren er onder andere met Kees van Achterberg (Hymenoptera: Pamphilidae), Milan Chvála (Diptera: Empididae: *Hilara*), Ad Mol (Hymenoptera: Tenthredinidae), Menno Reemer & John Smit (Diptera: Syrphidae), Dré Teunissen (Coleoptera: Cerambycidae) en Theo Zeegers (Diptera: Tachinidae). Internationaal werkte Bob op het gebied van de boorvliegen (Diptera: Tephritidae) nauw samen met Bernhard Merz (Genève).

Werkwijze

Door zijn werk kwam Bob eigenlijk door heel Nederland. Jarenlang ging hij in de zomer 's ochtends op pad voor het werk met een open oog voor interessante verzamelplaatsen. 's Middags keerde hij daar dan terug om te verzamelen. Na succes keerde Bob vaak jarenlang terug op die plaats (bijvoorbeeld Best). Omgekeerd deed een negatieve eerste indruk zijn interesse verdwijnen, ongeacht de ervaring van anderen (De Brandt bij Udenhout). Het EIS-zweefvliegenbestand geeft een goed overzicht van de verzamellocaties van Bob. In het totaal zijn uit 60% van de inlandse 5x5 kilometerhokken zweefvliegwaarnemingen van Bob bekend. Hoewel in de loop van zijn leven er een lichte verschuiving in aandacht naar het oosten van het land te bespeuren is, overheerst het beeld dat Bob altijd overal kwam (figuur 3). In de laatste 10 jaren van zijn leven herleefde bij Bob de belangstelling voor zijn geboortegrond Zeeland, mede onder invloed van Chiel Jacobusse van het Zeeuws Landschap.

2. Aantal records van zweefvliegen door Bob van Aartsen zoals aanwezig in het databestand van het zweefvliegenproject van EIS-Nederland (recente jaren ontbreken door afsluiting project).

2. Number of Syrphidae records by Bob van Aartsen as present in the European Invertebrate Survey-database of the Dutch syrphid program (recent years absent due to ending of the project).

Kader 1

Belang voor de kennis van de Nederlandse fauna

Het belang van de verzamelactiviteiten van Bob van Aartsen voor de kennis van de inheemse fauna kan moeilijk overschat worden. Om een en ander te illustreren, analyseren we zijn bijdrage aan de kennis der sluipvliegen (Diptera: Tachinidae), een van zijn favoriete families. Van de sluipvliegen zijn volgens Zeegers (2002) 325 soorten uit ons land bekend. Uit de periode na 1 januari 1965 (ongeveer het moment dat Bob naar vliegen begon te kijken), zijn 292 soorten bekend. Dat is dus het maximale aantal soorten dat Bob had kunnen vinden. Hiervan heeft Bob er 269 daadwerkelijk verzameld, maar liefst 92%. In die

periode werden 81 soorten voor het eerst uit ons land gemeld, waarvan 46 soorten voor het eerst door Bob gevonden werden (meer dan de helft). Maar liefst 32 soorten (10%) werden uitsluitend door Bob in ons land aangetroffen en nog eens 13 soorten werden na 1965 uitsluitend door Bob gevonden.

Deze getallen zijn geenszins uitzonderlijk: zo ving Bob 283 van de 325 ooit in ons land aangetroffen soorten zweefvliegen en van de inheemse Nederlandse boorvliegen ving Bob 73 van de 78 bekende soorten (94%).

Vanaf het midden van de jaren zeventig gaat Bob ook met malaisevallen werken. Op het hoogtepunt van deze activiteit had hij er wel tien per seizoen staan. Zowel in zijn woonomgeving als in terreinen die zijn interesse gewekt hadden. Zo leidde de vondst van de sluipvlieg *Gymnocheta magna* Zimin in het Bargerveen tot een uitgebreide, meerdere jaren durende campagne van malaisevallen aldaar. Bob ving via een zelf uitontwikkeld procédé zonder alcohol, de 'droge' methode, met als voordeel dat met name harige insecten als bijen veel mooier bleven. In het buitenland is deze methode nagenoeg onbekend.

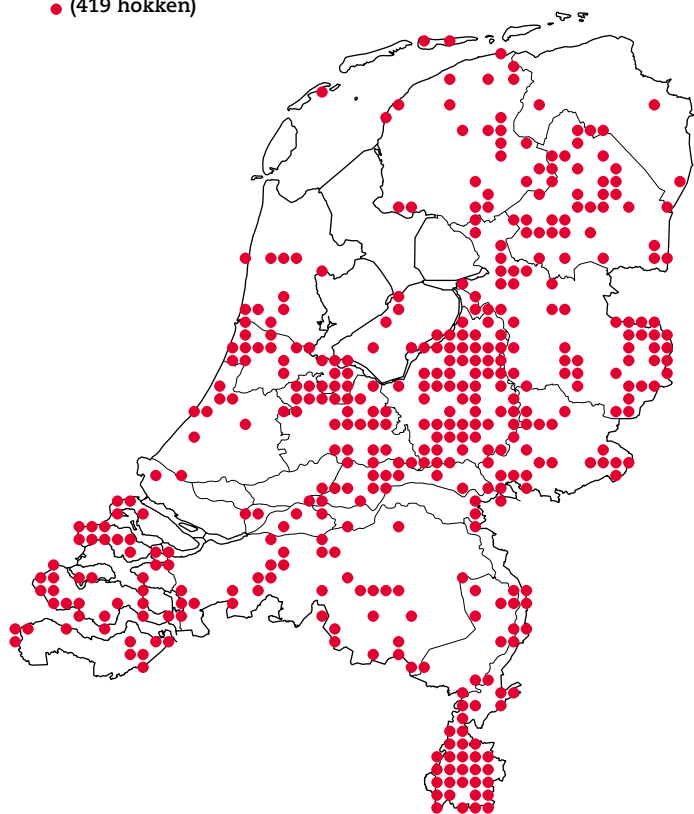
Zowel zijn veldkennis als zijn expertise met malaisevallen wordt door collegae geroemd. Hij verzamelde met succes in terreinen waar menig entomoloog aan voorbijgaat. Voor zijn *Hilara*-studie liep hij kilometers door beken in Twente, om uiteindelijk bij dat ene strandje *Hilara gooti* Chvála en *H. veltmani* Chvála te vinden. Bij het bezoeken van afgesloten terreinen kwam zijn ervaring als verkoper goed van pas. Zo kreeg hij een malaiseval geplaatst in een boomgaard naast een huis achter Ootmarsum, waarvan de eigenaar 'niks aan zijn hoofd wilde hebben'.

Beste vondsten

Talrijk zijn de anekdotes over hoe Bob soorten nieuw voor Nederland vond. Veel van die vondsten, met name buiten zijn eigen werkveld, waren ongepubliceerd en dus weinig bekend. Zo kreeg de trotse 'ontdekker' van de spiegelkever *Hololepta plana* Sulzer van Bob te horen dat die soort al lang door hem in ons land was vastgesteld, onder andere bij Best. Grote kans dat Bob de volgende vergadering dan met een overzicht van de inheemse spiegelkevers op de proppen kwam. In de minderheid van de gevallen leek een soort echt nieuw voor Nederland, omdat ook Bob hem niet in zijn collectie kon vinden. Dan was er nog altijd de kans dat de soort in het ongedetermineerde materiaal stond, waardoor Bob toch het oudste exemplaar uit ons land bleek te hebben. Zo verging het onder andere met de roofvlieg *Machimus arthriticus* (Zeller) en de sluipvlieg *Phebellia trisetata* (Pandellé).

Omgekeerd heeft Bob veel soorten insecten als enige in ons land aangetroffen, soms zelfs herhaaldelijk (zie ook kader sluipvliegen). Hij is er meermaals van beschuldigd beesten uit het buitenland van een inheems etiket te hebben voorzien, maar

● (419 hokken)

3. Plaatsen waar Bob ooit zweefvliegen heeft verzameld (zelfde bron als bij figuur 2).

3. Localities where Bob collected Syrphidae (source as in figure 2).

omdat hij hoegenaamd niet in het buitenland verzamelde, was dat eenvoudig te weerleggen. In veel gevallen bleek uit latere vondsten dat de soort toch iets minder uitzonderlijk was dan gedacht, bijvoorbeeld alpiene soorten die ook in de Eifel gevonden werden, zoals de bladwesp *Tenthredo trabeata* Klug (Thomas 1985).

Voorbeelden van vondsten die nog steeds als zeer opmerkelijk te boek staan, zijn:

- De daas *Tabanus rectus* Loew, Best, 12 augustus 1975, op licht (figuur 4). Deze soort komt niet noordelijker voor dan Zuid-Frankrijk. Het is een goede vlieger, dus het zal een migrant betreffen. Dat de daas op licht gevangen werd maakt de vondst nog bijzonderder.
- De sluipvliegen *Ectophasia leucoptera* (Rondani) (figuur 5) en *Cylindromyia rufifrons* (Loew) (figuur 6), beide in Zuid-

Limburg. Beide eveneens zuidelijke soorten, die nooit noordelijker dan Zuid-Frankrijk werden aangetroffen.

- De zweefvlieg *Ceriana vespiformis* (Latreille), eveneens een uitzonderlijk zuidelijke soort. Bob vond deze zelfs tweemaal: een mannetje in Best in 1978 en een vrouwtje in Winterswijk in 1980.
- Van de boorvlieg *Chetostoma stackelbergi* Rohdendorf werd op 25 april 1990 door Bob een vrouwtje gesleept in de omgeving van Nunspeet. Van deze soort was naast het type-exemplaar uit de omgeving van Leningrad, uit 1923, slechts een tweetal vangsten bekend uit Noorwegen. Hoewel er sindsdien een handjevol exemplaren is gevangen in onder andere Scandinavië en Zwitserland, is dit nog steeds het enige Nederlandse exemplaar en tevens het meest westelijke in Europa.
- Mangoboovlieg *Ceratitis cosyra* (Wiedemann): weliswaar ongetwijfeld geïmporteerd, maar toch knap dat je zo'n beest in het vrije veld in een lariksbos in Drenthe aantreft. Het dier werd aangetroffen in de omgeving van Papenvoort in september 1993.
- De roofvlieg *Stichopogon elegantulus* (Wiedemann in Meigen) werd vijf jaar later eveneens in de omgeving van Papenvoort verzameld. Ook dit betreft een soort waarvan de kern van het verspreidingsgebied in Zuid-Europa en Noord-Afrika ligt, hoewel de soort lokaal in Duitsland en Polen is gevonden.
- De bladwesp *Pamphilius viridipes* die Bob samen met Kees van Achterberg heeft beschreven (Van Achterberg & Van Aartsen, 1986) is afkomstig uit Vorden, waar in verschillende jaren een populatie is vastgesteld. Nieuwe soorten uit ons land in zo'n goed onderzochte familie is wel uitzonderlijk.
- De boktor *Aegosoma scabricorne* (Scopoli) gekweekt van larven uit een stomp bij Limbricht. Een nachtactieve boktor uit Zuid-Europa, die sporadisch ook in Midden-Europa gevonden wordt.
- De vondst van de boktor *Cortodera humeralis* (Schaller) (figuur 7) bij Tongeren op de Veluwe werd aanvankelijk afgedaan als een importgeval, totdat Bob een levensvatbare populatie opspoorde.
- Voordat Bob het onderzocht was er van de boorvlieg *Rhagoletis batava* Hering alleen bekend dat het type-exemplaar van Terschelling kwam. De biologie van het genus *Rhagoletis* (larven in bessen) en de vondst in de duinen leidde Bob tot het vermoeden dat *R. batava* in de bessen van duindoorn zou kunnen zitten. Hij was dan ook de eerste die het dier met succes kweekte.
- De zweefvlieg *Brachyopa dorsata* Zetterstedt: op zijn laatste excursie, april 2007, werd deze zweefvlieg voor het eerst in ons land aangetroffen. Waarmee zijn veldentomologische activiteiten geheel in stijl werden afgesloten.

Kader 2

Nieuwe soorten

Door Bob mede beschreven:

Pamphilius viridipes Van Achterberg & Van Aartsen, 1986 (Hymenoptera: Pamphiliidae)

Er zijn in totaal zeven soorten vernoemd naar Bob van Aartsen:

- *Aprostocetus aartseni* Graham, 1987 (Hymenoptera: Eulophidae)
- *Enocoelius aartseni* (Van Achterberg, 1994) (Hymenoptera: Braconidae)
- *Herina aartseni* Merz, 2002 (Diptera: Ulidiidae)
- *Hilara aartseni* Chvála, 1997 (Diptera: Empididae)

- *Metacemyia aartseni* Zeegers, 2007 (Diptera: Tachinidae) (figuur 8)
- *Pteromalus aartseni* (Gijswijt, 1972) (Hymenoptera: Pteromalidae)
- *Teuchophorus vanaartseni* Meuffels & Grootaert, 1986 (Diptera: Doliochopodidae)

Naast het erbetoon van bovenstaande naar Bob vernoemde soorten als blijkt van de waardering voor zijn bijdrage aan de entomologie is er in het kantoor van het Zeeuws Landschap ook een zaal naar Bob van Aartsen vernoemd (persoonlijke mededeling Chiel Jacobusse).

4. *Tabanus rectus* (Tabanidae). Foto Theo Zeegers.

5. *Ectophasia leucoptera* (Tachinidae). Foto Theo Zeegers.

6. *Cylindromyia rufifrons* (Tachinidae). Foto Theo Zeegers.

Conclusie

Met name door de combinatie van brede interesse, scherp oog en grote verzamelactiviteit heeft Bob een unieke bijdrage geleverd aan de kennis van de inheemse insectenfauna in de twintigste eeuw. Internationaal vallen vooral zijn doorslaggevende bijdragen op aan publicaties op het gebied van Tephritidae (Kanarische eilanden, revisie *Campiglossa* & Yemen) (Merz 1992a, b, Merz et al. 2006) en Empididae (*Hilara*) (Chvála 1997, 1999, Van der Goot et al. 2000). Daarnaast heeft Bob met zijn samenwerkingsverbanden zeker een dozijn entomologen 'in het zadel' geholpen. Met de huidige trend tot globalisering verwachten wij dat de bijdrage van Bob aan de Nederlandse entomologie niet snel overtroffen zal worden. Tenslotte was Bob zes jaar lid van het bestuur van de Nederlandse Entomologische Vereniging en vaste spreker op Zomer- en Wintervergadering en bij festiviteiten.

Dankwoord

Graag bedanken wij Truus van Aartsen en Frans en Vera Kervink voor de onmisbare bijdragen aan dit verhaal. Verder hebben de volgende personen waardevolle aanvullingen geleverd, waarvoor wij ze zeer dankbaar zijn: Kees van Achterberg, Gé Bank, Hans Huisman, Chiel Jacobusse, Rienk de Jong, Joop Kuchlein, Ad Mol, Henk Meuffels, Erik van Nieukerken, Mieke Simon-Thomas, Jan van Tol en Rob de Vos. Met dank aan Menno Reemer voor het beschikbaar stellen van de zweefvlieggegevens. Foto's werden beschikbaar gesteld door Chiel Jacobusse en Theodoor Heijerman.

7. *Cortodera humeralis* (Coleoptera: Cerambycidae).
Foto Theodoor Heijerman.

Referenties

- Chvála M 1997. A revision of the European species of the *Hilara chorica*-complex (Diptera, Empididae), with new synonymy and description of a new species. *Studia dipterologica* 4: 99-113.
- Chvála M 1999. Three new *Hilara* species (Diptera, Empididae) from north-western Europe. *Studia Dipterologica* 6: 135-147.
- Goot VS van der, Aartsen B van & Chvála M 2000. The Dutch species of the dance fly genus *Hilara* (Diptera: Empididae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 12: 121-149.
- Jong H de & Aartsen B van 2002. Volkert Simon van der Goot, 23 september 1928 – 31 augustus 2001. *Studia Dipterologica* 9: 355-364.
- Kabos WJ & Aartsen B van 1984 De Nederlandse Boorvliegen (Tephritidae) & Prachtvliegen (Otitidae). *Wetenschappelijke Mededeling* 110: 1-64. KNNV Uitgeverij.

- Merz B 1992a. Revision der westpalaearktischen Gattungen und Arten der *Paroxyana*-Gruppe und Revision der Fruchtfliegen der Schweiz (Diptera: Tephritidae). *Dissertation ETH* 9902: 1-341.
- Merz B 1992b. The Fruitflies of the Canary Islands (Diptera: Tephritidae) *Entomologica Scandinavia* 23: 215-231.
- Merz B, Aartsen B van, White IM & Harten A van 2006. Fruit flies (Diptera: Tephritidae) of Yemen. *Fauna of Arabia* 21: 365-382.
- Thomas P 1985. New species of sawflies for the Netherlands (Hymenoptera: Tenthredinidae). *Entomologische Berichten* 45: 112-114.
- Zeegers Th 2002. Family Tachinidae. In: *Checklist of the Diptera of the Netherlands* (Beuk PLTh ed.): 350-371. KNNV Uitgeverij.

Bibliografie

- 1960**
Aartsen B van 1960. Opmerkingen over in 1959 waargenomen Macrolepidoptera. *Entomologische Berichten* 20: 213-216.
- 1961**
Aartsen B van 1961. *Oporinia christyi* Prout (Lepidoptera: Geometridae). *Entomologische Berichten* 21: 94.
Aartsen B van 1961. Verpoppingsplaats van *Cerura vinula*. *Entomologische Berichten* 21: 128
- 1962**
Aartsen B van 1962. Macrolepidoptera in 1960. *Entomologische Berichten* 22: 19-20.
Aartsen B van 1962. Macrolepidoptera in 1961. *Entomologische Berichten* 22: 231-232.

8. *Metacemyia aartseni*
(Diptera: Tachinidae).
Foto Theo Zeegers.

1963

- Aartsen B van 1963. Rupsen op *Calluna*. Entomologische Berichten 23: 4.
Aartsen B van 1963. Vlinders in de sneeuw. Entomologische Berichten 23: 20.

1964

- Aartsen B van 1964. Macrolepidoptera in 1962. Entomologische Berichten 24: 1-2.

1965

- Aartsen B van 1965. Lepidoptera-vangsten in 1963. Entomologische Berichten 25: 108.

1966

- Aartsen B van 1966. Voorkomen van *Solenobia* en *Bankesia* in Nederland (Lepidoptera: Psychidae). Entomologische Berichten 26: 93-96.
Aartsen B van 1966. Lepidoptera-vangsten in 1964. Entomologische Berichten 26: 155.
Aartsen B van 1966. Lepidoptera-vangsten in 1965. Entomologische Berichten 26: 156.

1967

- Aartsen B van 1967. Zweefvliegenvangsten in 1966. Entomologische Berichten 27: 192-194.

1969

- Aartsen B van 1969. Zweefvliegenvangsten in 1967. Entomologische Berichten 29: 117-119.

1970

- Aartsen B van 1970. Zweefvliegenvangsten in 1968. Entomologische Berichten 30: 144-146.

1971

- Aartsen B van 1971. Zweefvliegenvangsten in 1969. Entomologische Berichten 31: 42-44.

1980

- Aartsen B van 1980. Een nieuwe wapenvlieg voor de Nederlandse fauna (Diptera: Stratiomyiidae). Entomologische Berichten 40: 132.
Aartsen B van 1980. *Epirrita christyi* (Prout) op de Veluwe (Lepidoptera: Geometridae). Entomologische Berichten 40: 138.
Aartsen B van 1980. Mededelingen over Nederlandse wolvewers, waarbij een nieuwe soort voor onze fauna (Diptera: Bombyliidae). Entomologische Berichten 40: 159.
Aartsen B van & Kervink F 1980. Interessante en nieuwe boktorren voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Cerambycidae). Entomologische Berichten 40: 117-118.

1981

- Aartsen B van 1981. Waarnemingen van najaarsspanners met vleugelloze vrouwtjes (Lepidoptera: Geometridae). Entomologische Berichten 41: 1-3.
Aartsen B van & Goot VS van der 1981. De jachtgewoonten van een aantal roofvliegen in Nederland (Diptera: Asilidae). Entomologische Berichten 41: 97-101.

1983

- Aartsen B van 1983. Vliegen. In: De Sint Pietersberg (Schaik D van red.): 459-461. Uitgeverij Nijpels, Maastricht.

1984

- Kabos WJ & Aartsen B van 1984 De Nederlandse Boorvliegen (Tephritidae) & Prachtvliegen (Otitidae). Wetenschappelijke Mededeling 110: 1-64. KNNV Uitgeverij.

1985

- Kuchlein JH & Aartsen B van 1985. *Dolicharthria punctalis* (Denis & Schiffermüller) in Noordwest-Europa (Lepidoptera: Pyralidae). Entomologische Berichten 45: 150-152.

1986

- Achterberg C van & Aartsen B van 1986. The European Pamphiliidae (Hymenoptera: Symphyta), with special reference to The Netherlands. Zoologische Verhandlungen 234: 1-98.

1987

- Mol AWM & Aartsen B van 1987. Zes bladwespen, nieuw voor de Nederlandse fauna (Hymenoptera: Tenthredinidae). Entomologische Berichten 47: 65-70.

1992

- Aartsen B van 1992. Nieuwe en zeldzame boorvliegen voor de Nederlandse en Belgische fauna (Diptera: Tephritidae). Entomologische Berichten 52: 73-76.
Aartsen B van 1992. Vangsten van *Neoitamus socius*, *Machimus rusticus* en *Choerades fulvus* in Nederland (Diptera: Asilidae). Entomologische Berichten 52: 120.
Aartsen B van 1992. *Callimorpha quadripunctaria* nog altijd in ons land (Lepidoptera: Arctiidae). Entomologische Berichten 52: 148.
Aartsen B van 1992. *Choerades gilvus*, *Rhamphomyia spinipes* *Tabanus quatuornotatus*, en Syrphidae. Vliegenmepper 1(2): 15.
Aartsen B van & Heijerman Th 1992. *Dorytomus salicis*, nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Curculionidae). Entomologische Berichten 52: 50-51.
Aartsen B van & Heijerman Th 1992. *Anthaxia salicis*, nieuw voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Buprestidae). Entomologische Berichten 52: 131-132.
Aartsen B van & Zeegers Th 1992. De huidige stand van de Nederlandse horzelfauna (Diptera: Oestridae; Hypodermatidae). Entomologische Berichten 52: 29-31.

1993

- Aartsen B van 1993. Nieuwe en zeldzame zweefvliegen voor de Nederlandse fauna (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 5: 5-8.

1994

- Aartsen B van 1994. Kweken van Tephritidae-larven. Vliegenmepper 3(1): 13-14.
Mol AWM & Aartsen B van 1994. Het geslacht *Monoctenus* in Nederland (Hymenoptera: Symphyta). Entomologische Berichten 54: 129-134.

1997

- Aartsen B van 1997. Nieuwe en zeldzame vliegen voor de Nederlandse fauna (Diptera). Nederlandse Faunistische Mededelingen 7: 7-10.

1999

- Aartsen B van & Zeegers Th 1999. De Edelhertborstel *Cephenemyia auribarbis* gekweekt (Diptera: Oestridae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 9: 109-112.

2000

- Aartsen B van & Zeegers Th 2000. *Haematopota bigoti* op de Hompelvoet. Vliegenmepper 9(1): 20.
Goot VS van der, Aartsen B van & Chvála M 2000. The Dutch species of the dance fly genus *Hilara* (Diptera: Empididae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 12: 121-149.
Reemer M & Aartsen B van 2000. *Ceriana vespiiformis*, een nieuwe zweefvlieg voor de Nederlandse fauna (Diptera: Syrphidae).

- Nederlandse Faunistische Mededelingen 11: 133-136.
- Reemer M, Aartsen B van, Renema W, Smit JT & Steenis W van 2000. Bijzondere vondsten van zweefvliegen in Nederland (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 12: 155-164.
- Smit JT & Aartsen B van 2000. *Olbiosyrphus laetus*, een nieuwe zweefvlieg voor de Nederlandse fauna (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 12: 151-154.
- 2001**
- Aartsen B van 2001. *Rhagoletis indifferens*, een nieuwe boorvlieg voor de Nederlandse fauna (Diptera: Tephritidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 14: 19-22.
- Aartsen B van 2001. Nieuwe en zeldzame vliegen voor de Nederlandse fauna (Diptera). Nederlandse Faunistische Mededelingen 14: 113-117.
- Aartsen B van 2001. Zweefvliegwaarnemingen in het Bargerveen. Zweefvliegennieuwsbrief 5(1): 7-8.
- Aartsen B van & Jacobusse Ch 2001. De boorvliegen van Zeeland. Zeeuws Landschap 2: 13-15.
- Jacobusse & Aartsen B van 2001. Kruiskruidboorvlieg. In: Zeldzaam Zeeuws (Jacobusse Ch & Hemminga MA red.): 106-107. Stichting het Zeeuws Landschap.
- Smit JT & Aartsen B van 2001. *Stemonocera cornuta* en *Terellia virens* verwijderd van de Nederlandse boorvliegenlijst (Diptera: Tephritidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 15: 149.
- Smit JT, Renema W & Aartsen B van 2001. De zweefvliegen *Chrysotoxum intermedium* en *C. fasciolatum* nieuw voor de Nederlandse fauna (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 15: 117-121.
- Zeegers Th, Smit JT & Aartsen B van 2001. Eerste aanvulling op de naamlijst Nederlandse sluipvliegen (Diptera: Tachinidae). Entomologische Berichten 61: 147-150.
- 2002**
- Aartsen B van & Beuk PLTh 2002. Family Ulidiidae. In: Checklist of the Diptera of the Netherlands (Beuk PLTh ed.): 238-239. KNNV Uitgeverij.
- Aartsen B van & Smit JT 2002. Family Tephritidae. In: Checklist of the Diptera of the Netherlands (Beuk PLTh ed.): 233-237. KNNV Uitgeverij.
- Jong H de & Aartsen B van 2002. Volkert Simon van der Goot, 23 september 1928 – 31 augustus 2001. *Studia Dipterologica* 9: 355-364.
- Smit JT & Aartsen B van 2002. *Ceratitis cosyra*, een Afrikaanse boorvlieg gevonden in Drenthe (Diptera: Tephritidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 16: 103-104.
- Smit JT & Aartsen B van 2002. Oproep boorvliegenggegevens. *Vliegenmepper* 11(1): 9.
- Veen MP van & Aartsen B van 2002. De roofvlieg *Stichopogon elegantulus* nieuw voor Nederland (Diptera: Asilidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 16: 77-79.
- Zuijlen JAW van & Aartsen B van 2002. Family Pallopteridae. In: Checklist of the Diptera of the Netherlands (Beuk PLTh ed.): 228-229. KNNV Uitgeverij.
- 2006**
- Merz B, Aartsen B van, White IM & Harten A van 2006. Fruit flies (Diptera: Tephritidae) of Yemen. *Fauna of Arabia* 21: 365-382.
- Smit J & Aartsen B van 2006. De Bosknotswesp *Sapyga similis* toch niet verdwenen uit Nederland (Hymenoptera: Sapygidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 24: 25-28.
- 2007**
- Jong H de & Aartsen B van 2007. *Palloptera scutellata* (Diptera: Pallopteridae) in The Netherlands. *Entomologische Berichten* 67: 105-107.
- Reemer M, Aartsen B van & Smit JT 2007. De zweefvlieg *Brachyopa dorsata* na 39 jaar echt in Nederland (Diptera: Syrphidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 26: 17-20.
- Smit JT & Aartsen B van 2007. De boorvlieg *Tephritis acanthiophilopsis* nieuw voor Nederland (Diptera: Tephritidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 26: 21-25.
- Zeegers Th & Aartsen B van 2007. Rariteitjes. *Vliegenmepper* 16(1): 8.
- Nog te verschijnen**
- Aartsen B van (in prep.) Diptera van Zeeland. Tiental hoofdstukken.
- Geaccepteerd: 5 mei 2008

Summary

In memory Bob van Aartsen (15 May 1920 – 1 July 2007)

On the 1st of July Bob van Aartsen passed away after a brief illness. He is one of the most remarkable entomologists in the Netherlands. His great virtue lies in the collection of Dutch insects, especially Diptera. He has always taken the opportunity to collect in nearly every corner of the country. And his collecting activities, both of specimens and species, are beyond comparison. Combined with his nearly all-round entomological interest, keen sense of interesting localities and sharp eye, this has provided a unique contribution to the knowledge of the Dutch entomofauna in the 20th century.

Theo Zeegers
Eikenlaan 24
3768 EV Soest
th.zeegers@xs4all.nl

John T. Smit
European Invertebrate Survey – Nederland
Postbus 9517
2300 RA Leiden

